

Nordperspektiv

Om människors delaktighet i samhällsutvecklingen

TEMA:

Den gröna omställningen i norra Norden

12 HÅLLBAR ETABLERING
Boden rustar för tillväxt

31 RÖSTER OM FRAMTIDEN
Visioner, drömmar och idéer

40 ÅRLIG UNDERSÖKNING
Så tycker svenskarna om Norden

Innehåll

04

LEDARE

”Vi vill belysa hur angeläget det är att involvera människors perspektiv i samhällsutvecklingen.”

Josefin Carlring, Föreningen Norden

06

NORRA NORDEN STÄLLER OM

Det händer saker i norra Norden. Investeringar i grön teknik skapar nya arbetstillfällen och städer som tidigare kämpat med avfolkning ställs inför nya utmaningar. För en framgångsrik utveckling krävs dialog och samverkan mellan regioner och över landsgränser.

12

GRÖN ETABLERING I BODEN

H2 Green Steel bygger fossilfri stål-tillverkning i Boden. Ett stort kliv för klimatet, men även Norrbotten i stort.

16

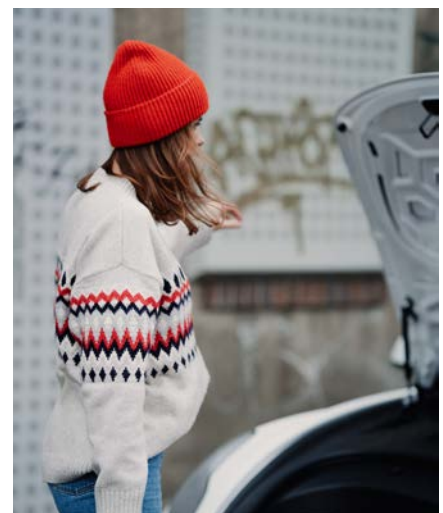
NORGES INDUSTRIHUVUDSTAD

Om fem år kan Mo i Rana ha ökat sin befolkning med 20 procent när nya klimatsmarta batterifabriker finns på plats.

18

LYCKAD OMSTÄLLNING FÖR ALLA

Hur kan samhället involveras när städer ställer om? Innovationsmyndigheten Vinnova om hur vi skapar attraktiva livsmiljöer.

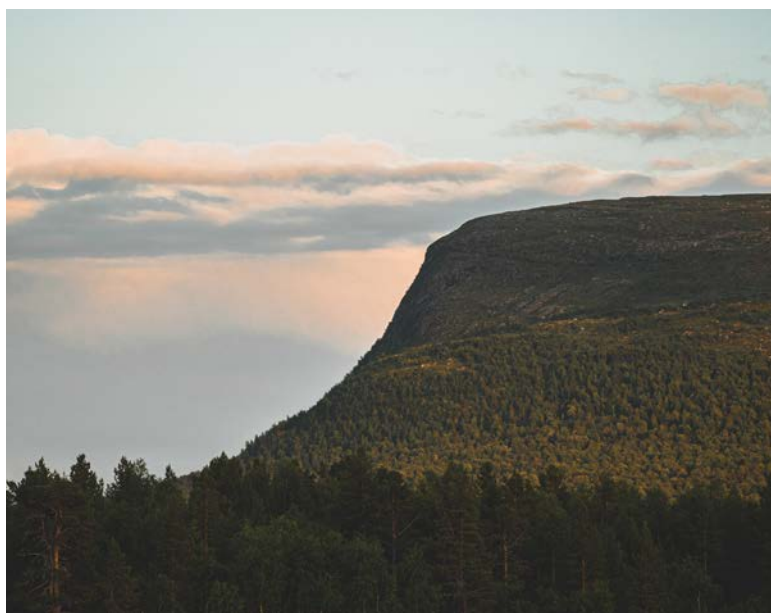

22 INTERVJU
Eugenia Segerstedt, Luleå tekniska universitet.

23 INTERVJU
Tonje Margrete Winsnes Johansen, Samerådet.

26 FRAMTIDENS NORDEN
Process för deltagande demokrati.

28 ARBETSPROCESSEN
Så har arbetet med Nordperspektiv gått till.

31

MÄNSKLIGT PERSPEKTIV

Genom Nordperspektiv fick människor vara med och skapa sitt drömsamhälle. 106 bidrag skickades in till Nordperspektiv. Ta del av några av de mest tankeväckande bidragen och möt människorna bakom dem.

40 NORDENBAROMETERN
82 procent av svenskarna är positiva till nordiskt samarbete.

44 TRE REKOMMENDATIONER
Idéer för utveckling.

46 TRE ÅTAGANDEN
Gör plats för de unga.

Starkare tillsammans

Samhällets största och viktigaste resurs är engagerade och delaktiga invånare. Därför lanserar Föreningen Norden Nordperspektiv – ett initiativ för att stärka nordbornas röster i samhällsutvecklingen i Norden.

Tillsammans står vi inför en omfattande samhällsomställning i Norden. En omställning som krävs för att regionen ska bli grön, konkurrenskraftig och socialt hållbar för oss och kommande generationer. I norra Norden pågår just nu en historisk storskalig satsning på gröna fossilfria industrier. En grön omställning som påverkar människor, naturen och våra samhällen i grunden och ger upphov till frågor om hur människors perspektiv involveras i samhällsutvecklingen.

Omställningen behöver ske i ljuset av den snabbt föränderliga omvärld som vi lever i. Ett försämrat säkerhetsläge i Europa, en akut annalkande klimatkris och en alltmer polariserad samhällsdebatt utmanar våra förmågor att utveckla långsiktiga, gemensamma och hållbara lösningar som behövs för att omställningen ska förverkligas. Erfarenheterna från hanteringen av coronapandemin visar också på brister i samordningen mellan de nordiska länderna. Läget är allvarligt.

Vi på Föreningen Norden är övertygade om att människors involvering, konstruktiva dialoger och samarbete över gränser är avgörande för att vi tillsammans ska åstadkomma den omfattande samhällsomställning vi står inför.

Samarbete över gränserna i Norden har mycket goda för-

utsättningar då det finns ett stort folkligt stöd för detta och för att vi i Norden har en lång och god tradition av att samråda med varandra i formella samarbetsstrukturer. Nordisk samhörighet är framvuxet ur människors erfarenheter av misstro och splittring under världskrigen och har under decennier stärkts av ett välutvecklat mellanfolkligt utbyte. Övertygelsen om att vi i Norden är starkare tillsammans har varit motivationen till omfattande samhällsinnovationer som både stärkt välfärden och underlättat människors vardag.

Föreningen Norden har i över hundra år genom mellanfolkligt utbyte stärkt och främjat välfärd, säkerhet och människors levnadsvillkor i Norden. Att människor möts, samtalar och samarbetar över gränserna är en grundbult i regionens tillit och goda språkliga och kulturella förståelse. Vår övertygelse är att ett samhälles största och viktigaste resurs är engagerade och delaktiga invånare. Om vi ska klara den gröna omställningen tillsammans i Norden måste invånarna involveras på riktigt, de behöver lyssnas på och bli tagna på allvar.

Med inspiration av bland annat EU:s omfattande metodutveckling kring medborgares involvering i politikutvecklingen i Europa har Föreningen Norden nu utvecklat och

Foto: Magnus Sandberg

Josefin Carling,
Generalsekreterare
Föreningen Norden

”Vi vill belysa hur
angeläget det är att
involvera människors
perspektiv i samhälls-
utvecklingen.”

testat Nordperspektiv. Piloten av Nordperspektiv genomförs under 2022 och har ett tematiskt fokus på den gröna omställningen i norra Norden. Med Nordperspektiv vill vi utveckla och testa ett nytt arbetssätt för att stärka nordbornas röst i samhällsutvecklingen i Norden. Vi vill stärka och bredda gräsrotsperspektivet i Nordiska Ministerrådets Vision 2030, om världens mest hållbara och integrerade region. Vi vill också bjuda in till samarbete över gränserna kring frågor som är angelägna för invånarna.

Med Nordperspektiv vill vi nå beslutsfattare på regional, nationell och nordisk nivå, samt nordiska samarbetsorgan och gränsråd. Vi vill belysa hur angeläget det är att involvera människors perspektiv i samhällsutvecklingen. Vår förhoppning är att våra rekommendationer tas med in i beslutande forum på olika nivåer i Norden. Vi hoppas också inspirera fler till att vilja ingå i nya mellanfolkliga samarbetsformer kring angelägna och behovsidentifierade samhällsutmaningar. ■

JOSEFIN CARLRING
Generalsekreterare Föreningen Norden

Norra Norden ställer om

Med den gröna samhällsomställningen kommer både möjligheter och utmaningar. Nyckeln är dialog och samverkan när framtiden ska utformas i norra Norden.

Text: Sara Frisk

En batterifabrik i Skellefteå, fossilfri stålproduktion i Boden och Luleå, en grön industripark i Mo i Rana och en bioproduktfabrik i Kemi. Det finns gott om exempel på satsningar för en fossilfri framtid i norra Sverige, Norge och Finland – och fler är på gång. Norra delen av Norden håller flera pusselbitar till den gröna industriomställningen. Här finns råvaror som behövs för grön energi och det är naturligt att samhällsomställningen börjat här.

Samtidigt är det angeläget att inte glömma bort civilsamhället, som i allra högsta grad berörs och bör involveras i processerna. Med möjligheter kommer som bekant utmaningar, vilka är viktiga att ha i beaktning när vi tar oss an den gröna samhällsomställningen.

Det menar Åse Classon, verksamhetsutvecklare på Samforma, en förening som representerar civilsamhället och samlar idéburna organisationer i Norrbotten och Västerbotten.

– I en samhällsomvandling behöver vi tänka brett. Den måste bli socialt hållbar och vi behöver hitta samskapande processer. Det är inte bara fabriker, fysisk infrastruktur och bostäder som behöver byggas, vi måste också fundera över hur vi skapar ett attraktivt samhälle där människor både vill flytta in och bo kvar, säger hon.

Ett attraktivt samhälle handlar generellt om lättillgängliga nödvändigheter som matbutiker, vård och kollektivtrafik. Men också om saker som för människor samman och berikar deras intressen, som kulturrupplevelser, idrottsanläggningar och föreningslokaler.

– Det är lätt att civilsamhället kommer in först under genomförandet av olika projekt. En del i att säkerställa en hållbar utveckling är att låta människor ge sina perspektiv tidigt, redan då man arbetar fram planer. Det är så himla lätt att bli fartblind annars, säger Åse Classon. ▶

Åse Classon,
verksamhetsutvecklare,
Samforma

”Det finns plats för fler i norr och vår styrka är livsmiljön, att bo tätortsnära ute på landet.”

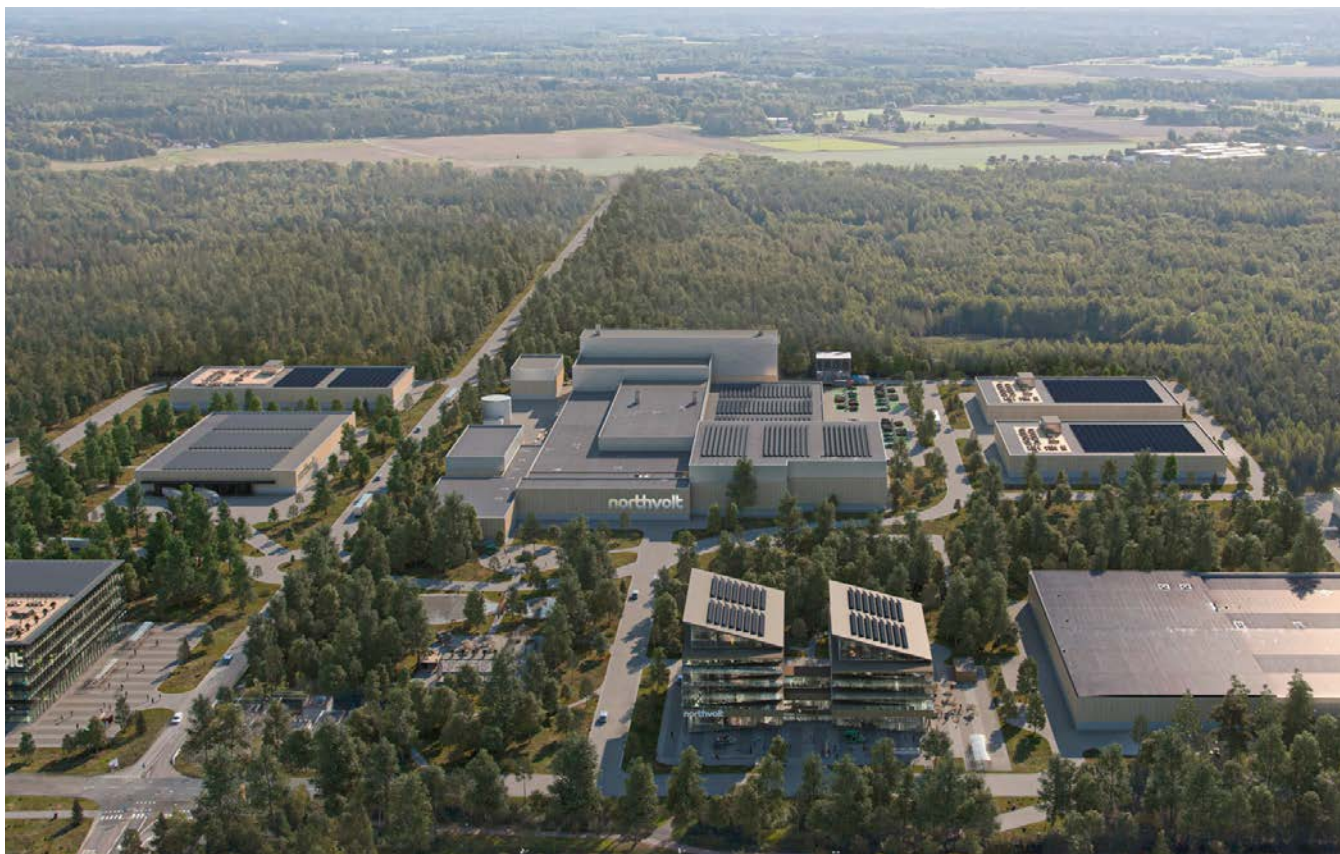

Foto: Northvolt

I Skellefteå förväntas Northvolts batterifabrik generera omkring 3 000 arbetstillfällen, vilket ställer nya krav på regionen.

MER SAMTAL BEHÖVS

Peter Larsson är regeringens nationella samordnare med koordineringsansvar för frågor om samhällsomställning vid de stora företagsetableringarna i Norrbotten och Västerbotten. Han är inne på samma spår som Åse Classon och brukar säga att samhällen ska byggas med människor och inte för människor.

– Det är inte bara byggandet i sig som är viktigt utan även de sociala värdena. Involveringen av medborgarna är oerhört viktig och i många kommuner grundas beslut på medborgardialoger. Generellt tycker jag att man behöver ha mer samråd och samtal då det underlättar vid själva implementeringen, säger Peter Larsson.

I sitt arbete kopplar han ihop människor och organisationer som borde samverka. Peter Larssons uppfattning är att det som kittlar sinnet hos de flesta är storheten i omställningen, att den

fungerar som en förebild för klimatomställningen.

– Men när du kliver bort från möjligheterna så finner du flera utmaningar. Den stora frågan är om det finns kapacitet för omställningen eftersom många kommuner och regioner fram tills nu präglats av avfolkning eller stagnation. Du måste våga fråga dig hur det ska fungera för alla som redan bor i norr och för de som flyttar dit, säger han.

BEHOV AV ARBETSKRAFT

En viktig del i den här utmaningen är kompetensförsörjningen. Alltså hur du tillgodoser det ökade behovet av arbetskraft, eventuellt utbildar arbetskraften och får denna att stanna kvar för gott.

– Det kommer behövas internationell rekrytering eftersom den egna befolkningen inte räcker till, och ett välkommande samhälle de vill stanna i. Där kommer platsattraktioner och att

Den gröna samhällsomställningen

Ett antal större företags-etableringar och företags-expansioner har på senare år lockats till de norra delarna av Norden. Det handlar bland annat om etableringar av nya anläggningar för produktion av fossilfritt stål, byggnation av batterifabriker, återvinningsanläggningar och investeringar i vindkraft.

Satsningarna innebär såväl möjligheter som utmaningar när samhällen behöver ställa om och anpassa sig för att säkerställa behoven av kompetensförsörjning, infrastruktur, bostäder och välfärd.

skapa goda miljöer in. Det är många som har ansvar för de här sakerna på nationell, regional och lokal nivå, säger Peter Larsson.

Med ett stort inflöde av människor och ett stort behov av arbetskraft finns även en risk att samhällen avfolkas, menar Åse Classon. Något hon tycker ska vara med i beräkningarna.

– Vi fokuserar hela tiden på att samhällen ska växa, men samhällsomvandlingen innebär också att många rimligtvis vill bo nära jobben. Därför kan det vara klokt att även titta på distanslösningar. Det är ett viktigt perspektiv att ha med sig, så att vi inte får avfolkningsbygder på bekostnad av samhällsväxande, säger hon.

För att hålla kvar människor i norr har orterna flera styrkor de kan trycka på, enligt Åse Classon.

– Vi har en ny grön våg där människor vill bort från storstäderna och leva närmre naturen men samtidigt ha nära till jobbet och nöjen. Det finns plats för fler i norr och vår styrka är livsmiljön, att bo tätortsnära ute på landet, säger hon.

GRUPPER SOM GLÖMS BORT

Det finns exempel på hur ekonomiska intressen vinner över ekologiska intressen, vilket också är en utmaning i omställningen.

– Naturintressen får ofta stryka på foten för riskkapitalisternas intressen när det är bråttom och tid för dialog inte finns. Det kan i förlängningen bli ett hot mot demokrati- och delaktighetsarbetet. Vi måste se alla byggstenar i samhället och hitta sätt att samverka tillsammans, säger Åse Classon.

När det talas om storskaliga industrier är det också lätt att glömma det småskaliga företaget.

– De kommer inte få tillgång till riskkapital och får det tungt. Historiskt är det mycket tack vara småföretagandet i norr som vi klarat oss igenom tidigare omställningar, säger Åse Classon.

Även minoritetsgrupper och ungdomar glöms ofta bort i debatterna, enligt henne.

– Där har vi problem med både inflytande och delaktighet. De är i allra

högsta grad delaktiga i den framtid som de ska välja att leva i och det ligger i allas intresse att de ska välja landsbygden även framöver, säger Åse Classon.

När det gäller ungdomar är det svårt att veta vilka insatser som gör samhället attraktivt att leva i. Om nuvarande och kommande generationer inte väljer landsbygden kommer situationen på sikt att bli ohållbar.

– Utmaningen ligger i att hitta bra sätt att bjuda in till inkludering i utvecklingsarbetet. Oavsett vilken förening eller sektor jag är engagerad i måste jag involvera fler människors perspektiv. Det är en viktig utmaning – och möjlighet, säger Åse Classon.

Genom att ta vara på de stora samverkansmöjligheter som finns skapas innovativ utveckling och hållbara lösningar – samtidigt som målkonflikter mellan olika intressenter kan undvikas.

– Vi måste tala om effekterna i norr som helhet och inte bara om effekterna på olika orter. Man måste dela på möjligheter och utmaningar, inte bara arbeta lokalt. De största utmaningarna är målkonflikter och att hitta samverkansprocesser för att skapa hållbar utveckling överallt och inte bara i vissa delar, säger Åse Classon.

SAMVERKAN ÖVER GRÄNSERNA

I dag har varken Samforma eller Peter Larsson något samarbete över landsgränserna. Men båda företrädarna tror att det finns potential att stärka varandra i Norden.

– Vi har många gånger frågat oss om vi kan göra någonting tillsammans i Norden, men jag personligen hinner inte vara delaktig i det, säger Peter Larsson.

– Jag tror att vi kommer hitta bra sätt att hantera omställningen över landsgränserna. De stora möjligheterna ligger i att skapa ett långsiktigt hållbart samhälle där vi har service, infrastruktur och en industri som kan utvecklas på ett grönt sätt, säger Åse Classon.

I ett bredare perspektiv arbetar Nordiska Ministerrådet, de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorgan. Statsministrarna i Norden ►

”Frågan är om det finns kapacitet för omställningen eftersom många kommuner och regioner fram tills nu präglats av avfolkning eller stagnation.”

Peter Larsson, nationell samordnare för samhällsomställningen i Norrbotten och Västerbotten

har som vision att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region 2030. För att åstadkomma detta har man tre strategiska mål som formuleras som ett grönt, ett konkurrenskraftigt och ett socialt hållbart Norden.

– Ett grönt Norden är en drivande kraft i omställningsarbetet med klimat- och miljöfokus där vi tillsammans ska främja en grön omställning av våra samhällen och en hållbar cirkulär och biobaserad ekonomi, säger Marie Karlberg, seniorrådgivare vid sekretariatet för Nordiska ämbetsmannakommittén för miljö- och klimatfrågor som bistår Nordiska Ministerrådet.

Under de här övergripande målen finns en handlingsplan, Vision 2030, med tolv mål som de nordiska ministrarna godkänt och som Nordiska Ministerrådet arbetar efter.

– Det nordiska samarbetet handlar i den här kontexten om att ta sig an utmaningar och möjligheter tillsammans. Det är en dynamisk process. Om ministrarna ser nya utmaningar eller möjligheter längs vägen finns det en infrastruktur inom organisationen som möjliggör att sätta i gång nya utredningar och åtgärder under arbetets gång, säger Marie Karlberg.

Att snabbt försöka ställa om våra samhällen mot koldioxidneutralitet är både en möjlighet för samverkan och en utmaning att tackla.

Marie Karlberg, seniorrådgivare, sekretariatet för Nordiska ämbetsmannakommittén

För att klara omställningsarbetet behöver kompetensförsörjningen i regionerna säkerställas.

Foto: Jonas Westling

—

”Det kommer att ta lång tid att ställa om sektorer, man behöver se det långsiktiga även vid kortsiktiga mål.”

—

– Man ser till exempel gemensamma utmaningar inom transport-, bygg- och energisektorn eftersom fossilfritt är målet. Där pågår bland annat projekt för elektrifiering av transporter, cirkulära lösningar inom industrin och etablering av koldioxidneutrala sjöfartsrutter, säger Marie Karlberg.

AMBITIÖS PLAN FRAMÅT

Här i Norden liknar många av våra strukturella utmaningar varandra, som ett kallare klimat på vintern, vilket kräver mer el och värme under årstiden.

– Jag upplever att de nordiska länderna är väldigt ambitiösa och framåt när det kommer till klimatpolitik och miljöteknik samt att man gärna delar med sig av lösningar med varandra, säger Marie Karlberg.

En annan utmaning i omställningsarbetet är att politiken långsiktigt ska vara på lärdomar och resultat, så att det inte bara blir projekt under mandatperiodernas gång.

– Det kommer att ta lång tid att ställa om sektorer, man behöver se det långsiktiga även vid kortsiktiga mål. Det handlar om att få projekt att leva vidare i policybeslut, säger Marie Karlberg.

Finns det något nordiskt mervärde av samarbetet kring den gröna omställningen?

– Jag tycker att det finns ett stort mervärde och upplever att alla nordiska länderna politiskt sett tycker det. Samarbetsplattformen gör att det blir högt i tak att våga testa saker och utbyta erfarenheter, säger Marie Karlberg och fortsätter:

– Den gröna omställningen är så pass omfattande och påverkar alla sektorer. Genom Nordiska Ministerrådet finns därmed en strategisk fördel då man har alla ministerråd som arbetar med omställningen på olika sätt, alltifrån klimat och miljö, energi till finanspolitik för att nämna några. Man ser även en påverkansmöjlighet inom EU och globalt via det nordiska samarbetet. ■

Boden rustar för tillväxt

Norrbottnen och Boden sätts på kartan som en del av den gröna omställningen. Om ett par år finns här H2 Green Steel redo att tillverka grönt stål. Något som kommer ha en stor påverkan på klimatet, men även samhället i stort.

Text: Julia Lindström

”Den gröna omställningen är absolut nödvändig för att livet på vår planet ska ha en chans att överleva.”

Claes Nordmark,
Kommunalråd i Boden

Stålet i spaden tränger ner i marken och lyfter jorden när det första spadtaget tas en sensommardag 2022. Barn, ungdomar och vuxna har alla samlats i Boden Industrial Park för att bevittna starten på den stora, gröna industriella satsning som ska bidra till en fossilfri värld. För just här, under barnens fötter, börjar nu bygget av H2 Green Steel i Boden.

H2 Green Steel kommer att bygga en produktionsanläggning som ska tillverka grönt stål och minska utsläppen kraftigt. Som en av de mest koldioxidintensiva branscherna står den traditionella stålproduktionen för nästan åtta procent av koldioxidutsläppen i världen. Men genom att kombinera flera nya tekniker kommer H2 Green Steel att minska utsläppen av koldioxid med mer än 90 procent jämfört med traditionell stålproduktion. Stålet som kommer att tillverkas i Boden ska nämligen produceras genom vätgasreduktion som till skillnad från den tidigare koleldade masugnen istället för koldioxid släpper ut H₂O – alltså vatten.

– Dessa tekniker finns redan på olika håll i världen och används separat så det vi gör är att vi skalar upp befintliga tekniker och bygger ihop dem, säger Lars Lundström, hållbarhetschef på H2 Green Steel.

Claes Nordmark, kommunalråd i Boden, menar att det här är det största som hänt kommunen på över 100 år:

– Det kommer att förändra Boden för all framtid och skapa en stark och långsiktig hållbar tillväxt i hela kommunen och regionen.

DÄRFÖR NORRA SVERIGE

Att produktionen startas upp just i Boden och Norrbotten är ingen slump, här är förhållandena perfekta för den här typen av satsning. Genom vatten- och vindkraft får man förnybar el,

dessutom finns här bra infrastruktur med utbyggda vägar. I regionen finns också en lång erfarenhet av industrier och stor kompetens av metallproduktion.

– Det är en förmån att få jobba med en kommun och region som verkligen vill detta och som driver på för att accelerera den hållbara utvecklingen. De är väl förberedda och gör ett 20 års kliv på bara ett par år, säger Lars Lundström.

Nyetableringen förväntas skapa stor tillväxt och kommunen behöver nu se över behovet av bostäder, infrastruktur, skola, förskola och omsorg för alla de människor som ska leva i Boden.

– Det är verkligen angenäma utmaningar, men ändå utmaningar som vi måste hantera, säger Claes Nordmark.

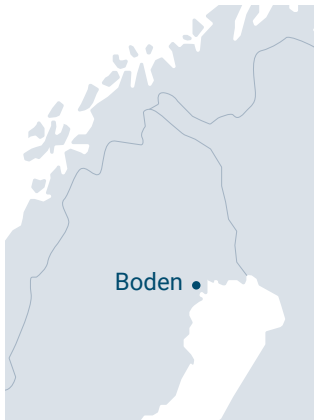
Både Lars Lundström och Claes Nordmark framhåller vikten av ett bra samarbete mellan kommun, region, myndigheter, näringsliv och det lokala civilsamhället.

– Vi vill inte vara ett ”bruket 2.0” som dominerar orten, utan genom dialog skapa något hållbart och jämlikt som minimerar inverkan på lokalmiljön. De stora företagen, civilsamhället, bostadsbyggandet, den offentliga sektorn – alla ska vi jobba tillsammans. Vi ser oss själva som en del av en hållbar samhällsutveckling, säger Lars Lundström.

VIKTIGT MED GOD DIALOG

Men det finns de som oroar sig för omställningen och ifrågasätter den stora energianvändning som kommer att krävas. Viss oro kommer även från de som bor nära och inte vill ha ett stort stålverk nära sitt hem eller att dagvatten i brunnar ska påverkas.

– H2 Green Steel har ingen stor direkt påverkan på lokalmiljön, vårt viktigaste bidrag blir att ställa krav på våra elleverantörer. Projektet har en hög ►

grad av teknisk innovation vad gäller vattenhantering och ett stort engagemang för artskyddet. Jag har exempelvis kollegor som de senaste veckorna ägnat tid åt att flytta lappranunklar, grodor och paddor från vårt område, säger Lars Lundström.

–Vi har haft en bra och ingående dialog med närboende där de haft möjlighet att yttra sig om sin oro och få svar på sina frågor, både från kommunens håll och H2 Green Steel, säger Claes Nordmark.

TUSENTALS NYA JOBB

Arbetet med H2 Green Steel är nu igång, stor markberedning ska göras, byggnader resas och utrustning installeras. Rekryteringen av folk är en utmaning då det krävs många personer från hela världen.

–Vi ska anställa cirka 1 500 personer i Boden i första fasen och då krävs två

till tre gånger så många i andra verksamheter också. Norrbotten ska vara en attraktiv plats dit människor vill flytta och bo, säger Lars Lundström.

Han säger att det krävs en internationell kär eftersom Sverige ensamt inte har all kompetens på plats. Dialogen med grannländerna blir därför viktig av flera skäl.

–Vi behöver gränsöverskridande talangflöde, energiflöde och infrastruktur. Det finns en stor ambition att samarbeta på hela Nordkalotten.

SÅ SKA OMSTÄLLNINGEN LYCKAS

År 2024 beräknas bygget vara färdigt och kring år 2025–2026 ska det första gröna stålet vara tillverkat. Redan nu finns ett stort intresse från investerare och kunder och H2 Green Steel har innan produktionsstart hunnit sälja mer än hälften av det stål som ska levereras under de första fem till sju åren.

”Boden är väl förberedda och gör ett 20 års kliv på bara ett par år.”

Lars Lundström,
Hållbarhetschef H2 Green Steel

Boden behöver nu se över behovet av bostäder, infrastruktur, skola och omsorg för alla som ska bo i kommunen.

För att klara omställningen krävs samarbete över landsgränserna kring utbildning, energiflöden och infrastruktur.

Foto: H2 Green Steel

H2 Green Steel

1 500 personer behöver anställas under första fasen av H2 Green Steels etablering i Boden. Företaget grundades 2020 med ambitionen att starta fossilfri ståltillverkning. Målet är att från 2030 producera fem miljoner årston stål åt bland annat fordonsindustrin.

1,5k

– Jag tror att nyckeln till den gröna omställningen av industrier är att den går ihop med en affär. Det går att tjäna pengar på något som är hållbart, många vill köpa och investera i gröna industrier. Hållbarhet och affär kan gå ihop, säger Lars Lundström.

– Den gröna omställningen är absolut nödvändig för att livet på vår planet ska ha en chans att överleva. Men för att länder ska lyckas med det kräver det att man från statlig nivå aktivt stödjer utvecklingen med konkreta insatser, säger Claes Nordmark.

Om tio år drömmer Lars Lundström om att verksamheten i Boden

har dubblat sin kapacitet, minskat koldioxidutsläppen med 97 procent och genom vätgas kunnat ställa om andra tunga industrier i andra delar av världen. Men basen vill han se i Norrbotten och han har en vision om att H2 Green Steel tillsammans med andra företag ska göra Norrbotten till en motor i den gröna industriella omställningen.

– Det är min dröm. Då kan vi vara nöjda och se våra barn och barnbarn i ögonen och säga att vi gjorde det bästa vi kunde för klimatet. Men för att nå dit behöver inte bara tekniken ställa om utan även vi människor, säger Lars Lundström. ■

Den gröna industristaden

Mo i Rana är en av alla städer i norr som är på god väg att ställa om till nya gröna och hållbara tider. Återvinning och återanvändning har praktiserats länge och nu byggs en ny klimatsmart batterifabrik.

Text: Sara Frisk

I Rana kommun i Nordnorge pågår arbetet för fullt för att Mo i Rana ska kunna bli det man kallar för Norges gröna industrihuvudstad. I Mo Industri-park har det i årtal bedrivits cirkulär ekonomi med återvinning och återanvändning av energi och material i stor skala.

Ett exempel är att man i stället för att låta värmen från metallproduktion gå förlorad använder den för att värma upp stadskärnan, idrottsanläggningar, gatunät, sjukhus, skolor och hem. För stålproduktionen i sin tur återanvänds varje vecka metallskrot motsvarande två Eiffeltorn. Även andra material återanvänds i hög utsträckning.

NYA INVÅNARE

Nu är också företaget Freyr i färd med att bygga en fabrik som ska tillverka litiumbaserade batterier som kan användas i till exempel elbilar, men också för att lagra energi från vind- och solkraft.

– Inom fem år kan det betyda upp till 3 000 nya jobb och 5 000 nya invånare. Det innebär en befolkningsstillväxt på 20 procent, vilket är fantastiskt, säger Ole M. Kolstad, vd vid Rana Utvikling, kommunens bolag för näringslivsutveckling.

Det förutsätter givetvis att satsningar går i hamn och att Mo i Rana inte bara kan locka till sig arbetskraft, utan även få den att stanna kvar.

– Det finns goda möjligheter till ett bra liv här. Styrkorna är framför allt läget med oslagbar omkringliggande natur samtidigt som det finns gott om både karriärmöjligheter och ett rikt fritidsliv, säger Ole M. Kolstad.

FLER HYRESRÄTTER BEHÖVS

Omställningen kommer att kräva stora satsningar inom infrastruktur, kompetensförsörjning, transport och näringsliv. Men kanske framför allt bostäder.

Ole M. Kolstad,
vd vid Rana Utvikling

—

”Vi utbyter en del erfarenheter redan, men det finns potential att stärka samarbetet ännu mer.”

—

Foto: 4K Norway

Inom fem år förväntas Mo i Rana, Norge, växa med 5 000 nya invånare.

Illustration: Freyr

2025 planerar batteritillverkaren Freyr att vara igång med fyra fabriker.

– Det är inte bara viktigt att bygga bostäder utan också att bygga med variation, i dag har vi för lite hyresrätter. Vi måste även se på var det byggs så att vi undviker att det i ett område bara bor exempelvis industriarbetare eller studenter, säger Ole M. Kolstad.

Andra faktorer för ett attraktivt samhälle är nödvändigheter som butiker, vårdinrättningar och skolor. Men även ett rikt förenings- och kulturliv.

– Jag tror att bara inflyttningen kommer i gång lite kommer vi att få hjälp med att bygga det attraktiva samhället. Nyinflyttade och pendlare kommer att komma med nya perspektiv och kanske också själva involvera sig i utvecklingen, säger Ole M. Kolstad.

UTBYTE ÖVER GRÄNSERNA

Parallellt med batterifabriken byggs nu en stor flygplats i Mo i Rana som ska förbättra kommunikationerna för industrin och regionen och bidra till turistnäringen. Det planeras också för en isfri djupvattenhamn för export och import. Batterifabrik, flygplats och ny hamn kommer att stärka samverkan över gränsen med Västerbotten i Sverige och Österbotten i Finland och de pågående satsningarna på grön samhällsomställning.

– Vi utbyter en del erfarenheter redan, men det finns potential att stärka samarbetet ännu mer. Batteritillverkning är en relativt ny bransch och det råder osäkerhet kring vilka kompetenser och utbildningar som kommer krävas. Där skulle vi exempelvis kunna undersöka möjliga utbyten, säger Ole M. Kolstad.

Från civilbefolkningen har Ole M. Kolstad hittills bara upplevt optimism. Han anser att det är viktigt att ta hänsyn till fler perspektiv för att hantera omställningen på bästa sätt.

– Vi försöker att tänka i så många riktningar det går och att hämta in fler perspektiv. Det är stora utmaningar vi står inför och det är viktigt att ta välgrundade beslut. Vår kommun har i flera omgångar fördubblat befolkningen och det ligger lite i vårt dna att hantera stora samhällsomställningar. Men det är viktigt att följa utvecklingen, säger Ole M. Kolstad. ■

För en lyckad omställning måste alla med

Hur lockar vi människor att flytta till och stanna kvar i norra Sverige? Vad krävs för att den gröna omställningen verkligen ska lyckas? Innovationsmyndigheten Vinnova ser många viktiga möjligheter och utmaningar.

Text: Julia Lindström

Just nu sker stora satsningar och investeringar i norra Norden för att skapa en hållbar framtid och bidra till en fossilfri värld. Gröna industrier växer fram i Västerbotten och Norrbotten. För att lyckas med omställningen behövs mer än bara forskning, finansiering och satsningar från näringsliv. Här krävs samverkan mellan länder, städer, företag, akademi och civilsamhälle.

Det handlar om stora utmaningar för de berörda samhällena. För vad händer om vi inte lyckas få människor att vilja bo och leva på dessa platser? Hur skapar vi en samhällsomställning som håller långt in i framtiden?

På Sveriges innovationsmyndighet Vinnova läggs nu ett särskilt fokus på dessa frågor. Vinnova finansierar och möjliggör forskning och innovation

Vinnova

En svensk statlig myndighet under Näringsdepartementet som arbetar för att stärka Sveriges innovationsförmåga för att bidra till hållbar tillväxt. Vinnova skapar möjligheter för organisationer att tillsammans möta viktiga samhällsutmaningar.

kopplat till de långsiktiga satsningarna i norr. Under en omställning av den här graden, och i den här takten, är samverkan mellan olika myndigheter, näringsliv och civilsamhälle extra viktig.

– Vi är bra på att få många parter till bordet som vanligen inte pratar med varandra och det kan främja den här omställningen som behöver gå snabbt. Det är viktigt att det inte bara blir en omställning till grön industri utan att hela samhället följer med, säger Maria Johansson, enhetschef på Vinnovas avdelning för samhällsutveckling.

SKAPA EN ATTRAKTIV LIVSMILJÖ

För kommunerna i norr som under många år haft en stor utflyttning finns det utmaningar i att attrahera människor att vilja flytta dit. Förutom att snabbt bygga hållbara och attraktiva bostäder behöver den offentliga sektorn byggas ut – och

det innan man fått in skatteintäkter. Det behöver skapas samhällen som kan erbjuda medborgarna bra vård, utbildning, omsorg, kultur och fritid.

– Vill du verkligen behålla folk måste du tänka mycket bredare och mer långsiktigt för att kunna erbjuda en attraktiv livsmiljö och inte bara en attraktiv arbetsplats. Vi måste snabbt få många kompetenta personer att vilja flytta hit och det finns utmaningar både i att attrahera de personerna, som kanske inte ens finns i Sverige, och att skapa en plats där nya och gamla medborgare kan bygga ett gemensamt och starkt samhälle. Annars riskerar vi att hamna i ett läge som påminner om den gamla brukstiden, med ett A- och ett B-lag. Det kommer leda till friktion och sakta ner saker, säger Ylva Strander, enhetschef för innovationsledning hos Vinnova. ▶

—
 ”Vi är bra på att få många parter till bordet som vanligen inte pratar med varandra.”
 —

Hela samhället behöver involveras för att omställningsarbetet ska bli framgångsrikt.

Viable Cities

Ett strategiskt innovationsprogram där 23 kommuner kommer att samarbeta tillsammans med Vinnova, Energimyndigheten, Formas och Tillväxtverket för klimatneutrala och hållbara städer.

”Ska vi kunna positionera oss i EU eller Nato måste vi kroka arm och vara fler länder än Sverige.”

Ylva Strander beskriver civilsamhället som ett socialt kitt som vi aktivt behöver jobba både för och med. Vi kan undvika att skapa parallellsamhällen genom att föra samman grupper och få dem att involvera sig och tillsammans skapa en gemensam framtidstro och ett gemensamt samhällsbyggnadsprojekt.

KRÄVS STORT SAMARBETE

Vinnova är med och driver och finansierar många innovationssatsningar och projekt. Bland annat Viable Cities som är ett strategiskt innovationsprogram där 23 kommuner kommer att samarbeta tillsammans med Vinnova, Energimyndigheten, Formas och Tillväxtverket för klimatneutrala och hållbara städer.

Ett annat projekt är Visioner i norr. Det var ett samarbete inom ramen för Rådet för hållbara städer, där Vinnova, Energimyndigheten, Boverket, Arkdes och Formas tog en aktiv roll. Projektet handlade om att hitta visioner på hur nya Norrbotten och Västerbotten kan se ut. Här bjöds konstnärer, arkitekter, ingenjörer, studenter, boende med flera in för samtal och diskussion.

–Med Visioner i norr blev det tydligt för mig vilken viktig roll kulturen har i byggandet av ett samhälle. Men också att verkligen lyssna till de som bor och verkar här uppe, säger Maria Johansson.

BYGGA TILLIT ÖVER GRÄNSERNA

Medan tidigare satsningar har gått i en lagom takt går nu allt väldigt fort. Därför är en del av Vinnovas arbete även att snabba på och utveckla tillståndsprocesser för att inte skapa onödiga flaskhalsar.

–Svensk industri har sett de affärs-mässiga möjligheterna i klimat-omställningarna, vilket inte alla länder har gjort. Vi har en möjlighet att positionera oss och ta marknadsandelar i hållbart framtagna produkter och då gäller det att driva innovation, vara snabb och lösa ut knutar som till exempel omständliga och oförutsägbara tillståndsprocesser, säger Ylva Strander.

För att lyckas med många av dessa utmaningar behövs samarbete mellan de nordiska länderna. Med samma typ av omställning i Norge och Finland finns det mycket att lära av varandra.

–Vi kan jobba snabbare och bättre genom att till exempel dela på samhällsservice och bygga ihop vår energimarknad och våra företagsstrukturer. Men för detta krävs en politik som kan bygga bort hinder och bygga tillit. Ska vi kunna positionera oss i EU eller Nato måste vi kroka arm och vara fler länder än Sverige. Därför är det så viktigt med det nordiska samarbetet, säger Ylva Strander. ■

Ylva Strander,
Enhetschef Vinnova

Maria Johansson,
Enhetschef Vinnova

”Det måste finnas möjlighet till ett rikt socialt liv”

Att inkludera medborgarna i samhällsomställningen är centralt för att lyckas. Men hur skapas engagemang hos de som påverkas av förändringarna?

Text: Lovisa Olai

Eugenia Segerstedt är biträdande universitetslektor i arbetsvetenskap vid Luleå tekniska universitet och har disputerat med en avhandling om samhällsomvandlingarna i Kiruna och Gällivare. Hon studerar bland annat lokalbefolkningens perspektiv och upplevelser av den stora omställningen som sker i norra Norden och vikten av att inkludera medborgarna vid stora förändringar som dessa.

Varför är det viktigt att medborgarna inkluderas i samhällsomställningen?

–Finns det inga människor som vill bo och jobba här finns det inget samhälle att ställa om. Kompetensförsörjningen diskuteras ofta i och med omställningen och för att lyckas attrahera och behålla kompetens är det helt avgörande att de som bor här får säga sitt om förändringen, säger hon.

Eugenia Segerstedt betonar vikten av att attrahera nya människor att flytta hit, men att det är minst lika viktigt att lyckas behålla dem som redan bor här. Därför behövs förebyggande arbete med syfte att minska risken att människor flyttar. Genom att inkludera lokalbefolkningen i omställningen skapas bra förutsättningar för detta.

Vad är det som får människor att bo kvar i stället för att flytta?

–Det finns många faktorer och det varierar beroende på lokala behov, men mycket handlar om att det ska finnas fungerande samhällsservice och förutsättningar för att få livet att gå ihop.

Det är inte enbart ett spännande jobb eller den häftiga naturen som bestämmer det, förklarar Eugenia Segerstedt.

–Det måste också finnas möjlighet till ett rikt socialt liv. Utan meningsfulla sociala kontakter med andra människor ökar risken att folk flyttar.

ALLA MÅSTE KOMMA TILL TALS

För att få reda på vilka behov och önskemål lokalbefolkningen har måste du fråga dem – och du måste fråga på rätt sätt, i rätt kanaler och vid flera tillfällen. Det räcker inte att enbart skicka ut en enkät, för det är oftast de som redan hörs som svarar.

–Den ideella sektorn har en viktig roll att spela i detta. Föreningar har generellt ett väldigt högt förtroende hos sina medlemmar och du är ofta mer benägen att dela med dig av dina åsikter om du har förtroende för den som frågar. Den ideella sektorn förbises ofta i omställningsarbetet men genom att göra dem till en strategisk partner i nivå med näringslivet och offentliga aktörer har du bättre förutsättningar att inkludera fler i arbetet, säger Eugenia Segerstedt.

Vilka är framgångsfaktorerna för lyckad samhällsomställning utifrån ett medborgarperspektiv?

–Det beror på, eftersom behov ser olika ut på olika platser, men gemensamt för alla är att omställningen måste ske på medborgarnas premisser och utifrån deras uttalade behov. ■

Eugenia Segerstedt, universitetslektor, Luleå tekniska universitet

”Omställningen måste ske på medborgarnas premisser.”

Läs mer

- Eugenia Segerstedts avhandling ”Small Town, Big Move” som handlar om medborgarperspektivet på samhällsomvandlingarna i Kiruna och Gällivare.
- Rapporten ”Attraktiva livsmiljöer i norr” från Region Norrbotten.

”Vi ser gärna att vi inkluderas från start”

Tonje Margrete Winsnes Johansen, rådgivare Samerådet

”Vår rätt att bruka vårt land och våra vatten respekteras inte i dag.”

Läs mer

- Samerådet är ett gemensamt samarbetsorgan för de samiska organisationerna i Finland, Sverige, Norge och Ryssland. Samerådets huvudmål är att främja samiska rättigheter och intressen.
- saamicouncil.net

Genom att inkludera samerna mer i omställningen blir lösningarna bättre och mer hållbara. Det menar Tonje Margrete Winsnes Johansen, Samerådet.

Text: Lovisa Olai

Vilka utmaningar ser Samerådet i den gröna omställningen?

– Samerna i Norden är hårt drabbade av klimatförändringarna. Vårt sätt att leva och vår kultur är helt beroende av att vi lyckas bromsa utvecklingen. Därför är vi väldigt positiva till att det görs saker för att lösa problemet, men lösningarna påverkar oss negativt. Vi drabbas lika mycket av lösningarna på klimatförändringarna som förändringarna i sig, säger Tonje Margrete Winsnes Johansen.

Hur hade ni velat att arbetet organiserades?

– Det finns en vilja att inkludera oss och vi ser gärna att vi inkluderas från start så att vårt perspektiv blir en del av lösningen. Som det ser ut nu respekteras inte våra mänskliga rättigheter och vi får inte förvalta våra landområden som vi har rätt till. Det är vi som lever i den här naturen och känner den bäst, skulle vi inkluderas tidigare kan vi dela med oss av den kunskapen så att vi tillsammans kan hitta hållbara lösningar.

Vilka lösningar ser ni själva på det växande energibehovet?

– Vi ser så klart också att det finns ett växande energibehov i samhället som behöver mötas, men behovet finns inte här uppe – varför är det då vi som ska ta konsekvenserna av utbyggnaden? Vi tycker att energin bör produceras närmre behoven, och produceras energin lokalt

blir den dessutom mer effektiv.

Vilka är de viktigaste framgångsfaktorerna för att lyckas ställa om utifrån Samerådets perspektiv?

– Att det finns ett helhetsperspektiv. För oss är ett industriprojekt inte bara ett industriprojekt. Den industrin kommer att ha underleverantörer, göra att städer och byar växer och att infrastrukturen byggs ut. Allt det påverkar samernas verksamhet och naturens ekosystem.

– En annan förutsättning är att vi kan stärka tilliten mellan samer och offentliga och privata aktörer. I dag är samer skeptiska till att delta i samtal och diskussion eftersom förtroendet till myndigheter är så lågt. Det måste stärkas genom handling, för tillit bygger inte enbart på samtal. Vi behöver se att det gör skillnad i praktiken.

Hur ser ni på framtiden?

– Vår rätt att bruka vårt land och våra vatten respekteras inte i dag, och vi är rädda för att den utvecklingen kommer att fortsätta i och med att behoven på energi och mineralutvinning ökar, säger Tonje Margrete Winsnes Johansen.

– Men generellt har intresset för den samiska kulturen ökat och det tycker vi är jätteroligt. Många vill lyssna på vad vi har att säga och har inställningen att urfolkens kunskapen är en viktig del i lösningen på klimatproblemen. Om den här viljan omsätts i praktiken finns det goda förhoppningar om att vi kan ställa om till ett mer hållbart samhälle. ■

A vertical photograph of a landscape. In the foreground, there is a road or path that curves through a green, grassy area. In the middle ground, there is a body of water, possibly a lake or a wide river, surrounded by more greenery. The background shows rolling hills under a clear sky. The overall scene is a natural, outdoor setting.

Hur ska framtidens Norden se ut?

Nordperspektiv är ett nytt årligen återkommande initiativ från Föreningen Norden som lyfter fram betydelsen av kommunikation och dialog mellan beslutsfattare och invånare i Norden.

Med Nordperspektiv utvecklar Föreningen Norden ett nytt arbetssätt som stärker nordbornas röster i utvecklingen av samarbeten och samhörighet i Norden. Målet är att bidra med ett breddat gräsrotsperspektiv på Nordiska Ministerrådets handlingsplan Vision 2030, om hur Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region. Årets tema är den stora samhällsomställning som pågår i norra Norden. ■

Process för deltagande demokrati

Med Nordperspektiv vill Föreningen Norden bjuda in till samarbete och dialog över gränser kring frågor som är angelägna för människor i Norden. Arbetssättet handlar om nordbors gemensamma framtid, hur den skapas och av vem.

Text: Emelie Dahlström-Ravn

Våren 2021 lanserades Konferensen om Europas framtid som ett gemensamt projekt mellan Europaparlamentet, Europeiska rådet och Europeiska kommissionen som jämbördiga parter tillsammans med Europeiska unionens medlemsstater. Konferensen var en ettårig process för att involvera människor i Europas framtid. En möjlighet för dess medborgare att diskutera utmaningar och prioriteringar för det gemensamma projektet som EU utgör, med syfte att skapa relationer av tillit och underbygga legitimiteten med medborgares stöd för gemensamma mål och värden. Konferensen om Europas framtid var startskottet på en ny era av policyarbete som genom att stärka kopplingen mellan européer och de institutioner som tjänar dem, syftar till att stärka medborgares röst i hjärtat av EU.

DELTAGANDE DEMOKRATI

Genomförandet av Konferensen om Europas framtid var i sig en omfattande metodutveckling av former för hur människor kan delta i politikutveck-

lingen med ett nerifrån- och upp-perspektiv. Participatoriska metoder och deltagande demokrati är tillvägagångssätt som ger medborgare möjlighet att säga vad de förväntar sig och vill ha ut av politiker och beslutsfattare. Deltagandet kan ske lokalt, regionalt, nationellt, internationellt och transnationellt. Med medborgares involvering i politikutvecklingen förväntas beslut och genomförande ha större legitimitet och stöd över tid. Det är också ett sätt för politiker och beslutsfattare att öka förståelsen för allmänhetens intressen och ståndpunkter i viktiga frågor.

Det finns en rad aktörer, inte minst forskare, som testar och utvecklar metoder för att involvera ett representativt urval av medborgare med olika geografiskt ursprung, kön, ålder och/eller utbildningsnivå. En form av medborgarpaneler har använts inte bara i Konferensen om Europas framtid utan också inför exempelvis folkomröstningar i Kanada och på Irland. Den svenska organisationen Digidem Lab

”Att involvera unga människor i det förnyelsearbetet är särskilt angeläget.”

var en av de organisationer som var med och stöttade EU-kommissionen i förberedelser och genomförande av medborgardialoger under Konferensen om Europas framtid. Utformandet av konferensen har varit en inspirationskälla för Nordperspektivs ansats att skapa nya samarbetsstrukturer och arbetssätt för dialoger mellan människor på olika nivåer.

ATT MEDSKAPA FRAMTIDEN

Att utveckla nya metoder och arbetssätt för att involvera och engagera människor i samhällsutvecklingen är ett förnyelse- och omställningsarbete som syftar till att utveckla långsiktigt hållbara samhällen och livsmiljöer. Ett sådant exempel är Visioner i norr, en utlysning inom det europeiska initiativet New European Bauhaus, som eftersökte kreativa och tvärdisciplinära team till att ta fram idéskisser för framtidens vackra, hållbara och inkluderande livsmiljöer i Kiruna, Gällivare, Boden, Skellefteå och Umeå. Initiativet avsåg göra det möjligt att tänka helt nytt kring vad ett samhälle ska vara och vem som ska utforma det.

LÅTA OLIKA PERSPEKTIV MÖTAS

Att på nya sätt tänka kring vad ett samhälle ska vara och vem som ska utforma det är ett arbete med innovativa intentioner. Innovation kommer från latinets innovare, som betyder att förnya. En innovation har i en kreativ utvecklingsprocess transformerats från en idé till exempelvis framtagande av en ny tjänst, produkt eller arbetssätt. I många fall är kommersialisering innovationsprocessens sista del. Innovation kan enligt Business Region Skåne definieras som den entreprenöriella process som ger en ny idé ett värde. Innovationer uppstår ofta i mellanrum, i gränslandet och i möten mellan olika discipliner, vetenskaper, sektorer, erfarenheter och perspektiv. De kan uppstå när en kunskap eller funktion adderas med en annan. Detta sker ofta när olika perspektiv möts.

Social innovation kan enligt Sveriges innovationsmyndighet Vinnova definieras som nya lösningar och samarbeten som genererar positiva samhällseffekter.

Det kan vara nya varor, tjänster eller affärsmodeller som fyller sociala behov och löser samhällsutmaningar. Huvudsyftet med lösningen är själva samhällsnyttan, den är inte en bieffekt. Den sista delen av en social innovationsprocess är inte nödvändigtvis kommersialisering, det kan i stället vara implementering av en ny metod eller process som skapar samhällsnytta. Social innovation kan uppstå i samhällets alla sektorer och involverar ofta personer som baserat på egna erfarenheter identifierat ett nytt sätt att adressera en samhällsutmaning. Den sociala innovationsprocessen kräver ofta samarbete mellan flera olika aktörer från olika sektorer – processen bygger i hög grad på relationer och involverar ofta slutanvändaren, kunden eller brukaren.

ANGELÄGET INVOLVERA UNGA

När det gäller policy- och politikutveckling handlar slutanvändaren om medborgarna, gamla som unga, i den geografi som besluten och dess konsekvenser avser. I en tid som präglas av komplexa utmaningar som minskad biologisk mångfald, klimatförändring, ökad ojämlikhet och polarisering mellan

grupper och människor finns det inga enkla lösningar som något land eller någon person kan lösa på egen hand. Lösningarna kräver samarbete över gränser.

Runt om i världen görs det just nu olika ansatser till att förnya politikens innehåll tillsammans med de som kommer leva i dess konsekvenser. Att involvera unga är särskilt angeläget eftersom det är deras och kommande generationers förutsättningar för liv som dagens politik handlar om. Den globala rörelsen Fridays for future är ett exempel på ungas starka engagemang för vår gemensamma framtid. Den svenska organisationen Youth 2030 är ett annat exempel på en organisation som utvecklar metoder för att öka ungas deltagande i beslutsprocesser på lokal och regional nivå.

Youth 2030 ger uttryck för att unga längtar efter att deras perspektiv och närvaro ska spela roll, på riktigt. Ungdomsbarometern från 2020 visar att unga vill påverka mer än bara skola och fritidsgård. De två mest angelägna frågorna för unga är ökade resurser till sjukvård och omsorg samt miljö- och klimatfrågor. ■

Fridays for future är ett exempel på ungas engagemang för framtiden.

Foto: Michael Jönsson

Arbetet med Nordperspektiv

Utvecklingen av Nordperspektiv startade i början av 2022. Målsättningen är att skapa ett utforskande och samskapande arbetssätt som syftar till att involvera människor i samhällsutvecklingen i Norden. Arbetssättet innehåller sex faser.

Text: Emelie Dahlström-Ravn

Målet med Nordperspektiv är att etablera en kontinuerlig dialog mellan invånare i Norden och beslutsfattare regionalt, nationellt och nordiskt, för att uppmuntra och inspirera till bättre förankrade beslut och större samhällsengagemang. Årets Nordperspektiv – med fokus på den gröna omställningen i norra Norden – är en pilot där arbetssättet har testats och utvecklats.

Omställningen i norra Norden sker snabbt och leder till att invånares perspektiv riskerar att tappas bort på vägen. Vad som krävs är att fler människor får tycka till om omställningen.

Nordperspektiv bidrar genom att

erbjuda en plattform där invånare får medskapa framtiden.

DRÖMMAR OM FRAMTIDEN

Ambitionen har varit att involvera och engagera invånare i norra Norden. Föreningens lokalavdelningar i Norge, Sverige och Finland har på gräsrotsnivå bjudit in skolor, civilsamhällesorganisationer och arbetsplatser, samt gjort utskick och publicerat annonser i sociala medier.

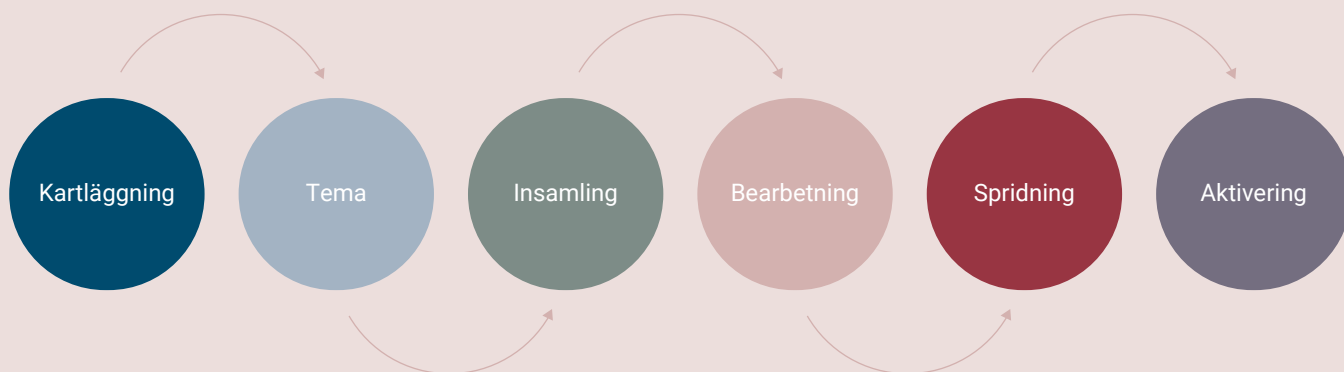
Under tre månader kunde både enskilda individer och grupper som idrottslag, grannskap, föreningar, arbetslag eller skolklasser delta utifrån egen ambitionsnivå. Insamlingen utformades

så att människor skulle tycka att det är angeläget att göra sin röst hörd och tänka att det är enkelt att bidra. Idéer, insikter och förslag har bland annat kommit via Idea Nations webbplattform, mejl, möten, intervjuer och en opinionsundersökning. De 106 bidrag som skickats in har utan inbördes rangordning kategoriserats i sex övergripande teman: miljö och klimat, språk, kultur och identitet i Norden, samarbetsstrukturer, framtidsvisioner, mobilitet, kris och säkerhet.

Några av bidragen har valts ut till den här publikationen för att exemplifiera de idéer som inkommit. Avsikten är att visa att det finns en bredd av ibland överlappande drivkrafter, åsikter och idéer. ■

Plattform för dialog

En process i sex faser

Det första genomförandet av Nordperspektiv kan sammanfattas och beskrivas i sex faser. Dessa faser utgör grunden för hur Föreningen Norden kommer att genomföra, testa och vidareutveckla Nordperspektiv under 2023 med fokus på en för nordbor aktuell fråga.

1. Kartläggning och förankring

Årets tema kartläggs och parter och intressenter som på olika sätt berörs identifieras.

2. Lansering av tema

I samband med Nordens dag, 23 mars, lanseras Nordperspektivs tema för året.

3. Insamling

Insamlingen av människors perspektiv via en palett av digitala och analoga insatser: webbplattform, perspektivdialoger, opinionsundersökning och intervjuer med mera.

4. Bearbetning och paketering

Bearbetning av data och inhämtande av perspektiv från den nordiska juryn. Analysarbete och produktion av publikation.

5. Spridning

Publikationen lanseras och delas med beslutsfattare lokalt, nationellt och nordiskt. Relevanta målgrupper bjuds in till idélabb för fördjupning i särskilt intressanta samhällsutmaningar. Idélabben bidrar till att identifiera aktörer som bjuds in till finansieringsworkshops inom relevanta områden för mellanfolkligt utbyte.

6. Aktivering

Utveckling av ansökningar och samverkanskonstellationer för mellanfolkligt utbyte kring årets tema. Opinions- och påverkansarbete gällande Föreningen Nordens rekommendationer.

En jury med nordiskt perspektiv

17 jurymedlemmar från alla delar av samhället har deltagit i arbetet med att bedöma de inskickade bidragen.

En nordisk jury med 17 representanter från civilsamhället, näringslivet, akademien och offentlig sektor har bistått med att identifiera teman och perspektiv som är särskilt viktiga att synliggöra och inkludera i samhällsutvecklingen.

Juryn har sammansatts med ambitionen att involvera samhällets alla sektorer. Jurymedlemmarna har utifrån sina respektive erfarenheter identifierat teman och perspektiv som de anser är särskilt viktiga att synliggöra. Varje jurymedlem röstade på tre bidrag med utgångspunkt från tre urvalskriterier: bidrag som ansågs som tankeväckande, som bidrog med ett viktigt perspektiv eller med en bredd i format/uttrycksform. Målet har inte varit att kora en vinnare utan bjuda in till dialog och synliggöra perspektiv och röster som annars inte kommer till tals.

”Målet har inte varit att kora en vinnare utan bjuda in till dialog.”

Plattform för idéinsamling

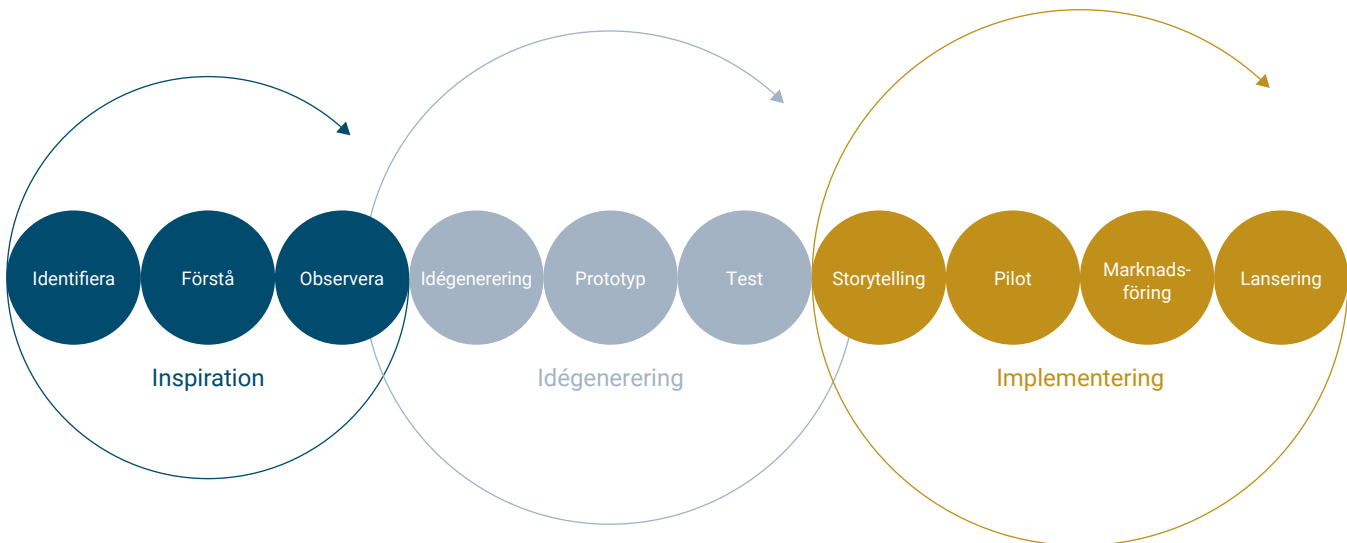
47 av 106 bidrag till Nordperspektiv skickades in via Idea Nations digitala plattform.

I arbetet med att samla in bidrag till Nordperspektiv har Föreningen Norden samarbetet med Idea Nation. Idea Nation erbjuder ett stöd för att kunna jobba med processer baserade på design thinking och har utvecklat en webbaserad plattform där det är enkelt att engagera medborgare, medlemmar, anställda eller kunder i dialogprocesser och förslagsinsamlingar. Företaget är grundat av Stefan Aaröe och Arvid Björkström.

– Vi startade bolaget som en reaktion på att en bra idé kan komma från vem som helst när som helst. Men det är alldeles för få av dessa som kommer upp till ytan. Vi vill göra det enkelt att jobba transparent och öppet och låta fler komma fram med sina tankar och åsikter. Nordperspektiv är precis ett sådant projekt som vi hade i åtanke när vi startade Idea Nation, säger Stefan Aaröe.

Arvid Björkström och Stefan Aaröe, Idea Nation

Design thinking visade vägen

Föreningen Nordens arbetssätt för att utveckla människors möjlighet till delaktighet i samhällsutvecklingen utgår från förhållningssätt hämtade från design thinking.

Industridesignern Tim Brown beskriver design thinking-processen som ett system av överlappande rum, där aktiviteterna inte alltid görs i en bestämd följd. Det beskrivs och visualiseras i tre faser: inspiration, idégenerering och implementering. Det finns en logisk tidsföljd mellan dessa faser, men de

är också överlappande. I en design thinking-process rör sig deltagarna ständigt fram och tillbaka mellan dessa faser.

Förhållningssättet skapar en feedbackloop med insikter och lärdomar som bidrar till att förbättra och förfina slutresultatet. Det innebär att initiala idéer och hypoteser kan förkastas på vägen. I arbetet med att utveckla Nordperspektiv har ett utforskande förhållningssätt, utifrån principer om att det är bättre att ha nästan rätt än exakt fel för att testa och utveckla arbetssättet, tillämpats.

Röster om framtiden i norra Norden

Första halvåret 2022 testade Föreningen Norden ett utforskande och samskapande arbetssätt med målet att involvera människor i samhällsutvecklingen. Genom skolor, civilsamhällesorganisationer och arbetsplatser bjöds människor in till att dela med sig av sina drömmar och idéer om framtiden i norra Norden.

Bidragen kom in i form av texter, teckningar, målningar, bilder och presentationer där deltagarna delade med sig av sina visioner om framtiden i norra Norden. 106 bidrag skickades in och samtliga bedömdes av en jury. Här får du möta några av de mest tankeväckande bidragen och människorna som står bakom dem.

Dag Henrik Nygård

”Språket är en nyckel till samarbete”

Nordiska samarbetsfrågor har legat Dag Henrik Nygård varmt om hjärtat så länge han kan minnas. Till Nordperspektiv delar han med sig av sina tankar om språkets vikt för nordisk samhörighet.

Text: Ida Berg

”De nordiska tv-bolagen har ett stort ansvar för språkinläring i Norden.”

Dag Henrik Nygård, Florø

På klingande finlandssvenska ansluter norrmannen, språkentusiasten och nordisten Dag Henrik Nygård till intervjun från sitt kontor i Florø, Norges västligaste stad. Vädret är i dag underbart till skillnad från vanliga dagar, säger han och blickar ut genom fönstret.

Under hela sin ungdomstid har han varit engagerad både i Föreningen Nordens ungdom Norge och i Ungdomens nordiska råd. I dag är han utbildad jurist, men jobbar för tillfället som kyrkoadministratör. Nyss hemkommen från en resa till Reykjavik med Nordiska rådets välfärdsutskott har han målet med sitt engagemang i det nordiska samarbetet klart för sig:

– Jag kommer inte att sluta jobba för nordiskt samarbete förrän det är lika lätt att flytta inom Norden som det är inom två norska kommuner, men då måste man vara förberedd på att hålla på med nordiskt samarbete tills man är 80 år och kanske ännu längre, säger 28-åringen.

För Dag Henrik Nygård är språkfrågan särskilt viktig och han menar att både skolor och de nordiska tv-bolagen har ett stort ansvar för språkinläring i Norden. Geoblockeringen är enligt honom av ondo och måste bort genast.

– Tv-serien Skam satte press på det eftersom serien blev så stor och distribuerades till många länder. Skam har betytt mer för språkförståelsen i Norden än 50 sessioner från Nordiska rådet.

Han efterfrågar också tidigare undervisning i nordiska språk i skolan, och minns att han själv började läsa August Strindberg på svenska först i gymnasiet. Han menar att man borde börja i lägre ålder och med mer anpassat material, förslagsvis en finlandssvensk figur.

– Jag såg på Mumin på norska som barn och senare som vuxen på svenska tillsammans med min lillasyster. Hon grät för att hon ville se det på norska. Jag sa ”Mumintrollen talar enbart svenska. Du får välja episod, men språket blir svenska.” Hon lärde sig fler ord på det sättet, men man kan ju inte förvänta sig att alla har en storebror som värnar om nordiskt samarbete.

Skandinaviska är enligt Dag Henrik Nygård en nyckel till samarbete, både för de som redan är nordbor och för de som flyttar till Norden. Attityden är viktig, såväl som att den som lär sig språket förstår vilka dörrar språknyckeln öppnar.

– Det måste också finnas en vilja från samhället att invånare eller inflyttare ska lära sig ett skandinaviskt språk. Attraktiv undervisning måste erbjudas. De som ska lära sig språket måste från början veta att ett skandinaviskt språk är nyckeln till hela eller stora delar av Norden, och varför det är viktigt att kunna. Att det öppnar dörrar till en av världens mest väl funktionerande region. ■

”Huvudtemat i verket är vatten som i sina olika former är en förutsättning för liv och välbefinnande för Nordens människor, djur och växter. Vi behöver klimatåtgärder för att förhindra smältning av glaciärer och permafrost, och för att bekämpa de storskaliga miljöskador som avsmältningen orsakar.”

Aino K, Finland

Linnea Persson

Lyft kvinnan i den hållbara utvecklingen

Luleå, Norrbotten och norra Norden är just nu inne i ett förändringsarbete mot grön energi och ny teknologi. I det glömmes chefer och strateger bort att i ett hållbart samhälle behövs också jämställdhet och jämlikhet. Det menar genusvetaren Linnea Persson.

Text: Ida Berg

Linnea Persson kommer från Stockholm men bor i Luleå, en stad där hon för första gången känt sig hemma, och som nu varit hennes hem i fyra år. Hon är utbildad genusvetare och när hon började söka jobb blev hon orolig över att tvingas flytta. Jobben fanns nästan enbart söderut.

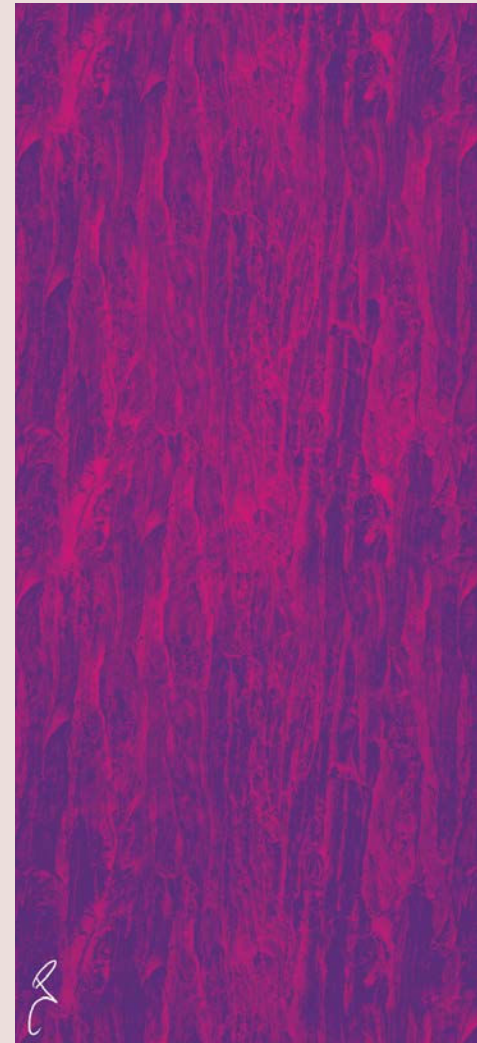
–När jag sökte jobb efter utbildningen var det tydligt att jobben kring jämställdhetsfrågor var centraliserade runt storstäder i södra Sverige, säger Linnea Persson. Hon tillägger att hon upplever det som att många kvinnor flyttar från Luleå och Norrbotten eftersom industri- och teknikbranschen tar så stor plats.

–På arbetsplatser där majoriteten är män finns karriärmöjligheter inte alltid för kvinnor. Hur kan vi vända detta? Den gröna industri som kommer växa enormt kommer att påverka hur sam-

hället ser ut, och då behöver det också tänkas på hur kvinnorna vill jobba.

Att göra arbetsplatserna mer jämställda och normkritiska är ett par av de saker som enligt Linnea Persson måste ske för att uppnå förändring. Kvinnodominerade yrken inom till exempel vård och skola behöver också värderas högre, menar hon och betonar att personer i maktposition besitter ett stort ansvar.

–Att uppnå ett hållbart samhälle handlar om att myndigheter blir medvetna om att de sitter på mycket makt. Personer i maktposition behöver bli medvetna och intresserade av att skapa förändring. Man behöver ta striden om maskulinitetsnormen, den är inte så ifrågasatt i norr. Hur ska vi bidra till att Luleå välkomnar kvinnor med både jobb- och möjligheter, men också

Linnea Persson bidrog med teckningen "Sisterhood" till Nordperspektiv.

”Hur ska vi bidra till att Luleå välkomnar kvinnor?”

kulturliv och utomhusmiljöer där fler vill vara? Allt det är viktiga aspekter för att skapa ett inbjudande samhälle, säger Linnea Persson.

Linnea Perssons oro över att behöva lämna Luleå och Norrbotten för att få jobb släppte till slut. Hon hittade ett arbete och kan bo kvar i staden vars lugna tempo hon gillar. Hon vill också bo kvar för att förhoppningsvis kunna se den förändring hon längtar efter och jobbar för. Under hösten går hon in i en roll som projektledare för Sametinget i ett projekt om hälsa och genus. Fokuset ligger på HBTQI+-relaterade frågor och mäns våld mot kvinnor inom den samiska kontexten.

–Det blir givande och lärorikt, men eftersom jag inte är samisk själv behöver jag ha en enorm respekt och låta samerna visa och driva vad som är viktigt.

Genom jobbet hoppas hon också kunna bidra till det samhälle hon vill se i framtiden.

–Jag hoppas att min karriär resulterar i att jag når de som sitter på makten. Det bästa vore om jag i projektledarrollen på Sametinget fick ha workshops för personer i maktposition.

Hur ser ditt Luleå ut om tio år?

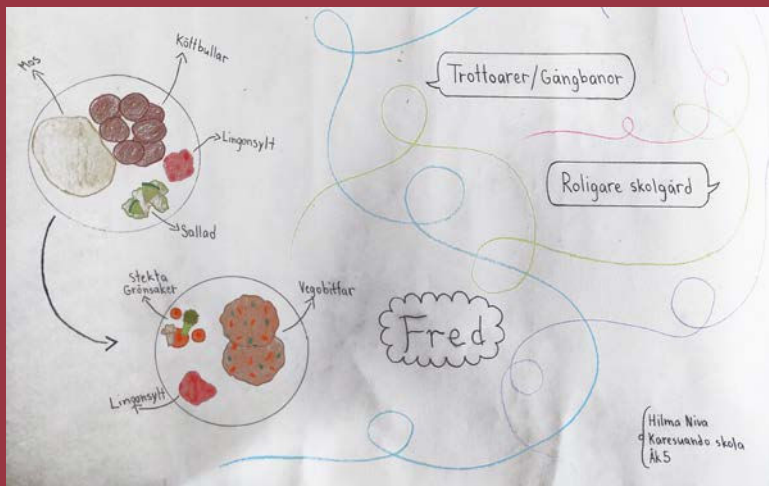
–Om tio år är drömmen att Luleå är jämställt, där kvinnor och män har lika betalt för samma jobb och behandlas på samma sätt. Samhället är inkluderande och välkomnande. Mer realistiskt hoppas jag att sociala innovationer blir högre prioriterade i takt med den hållbara utvecklingen. Att man förstår att jämställdhet gynnar utvecklingen. Fler kommer vilja bidra till utvecklingen om social innovation prioriteras. ■

Linnea Persson, Luleå

Framtidsdrömmar

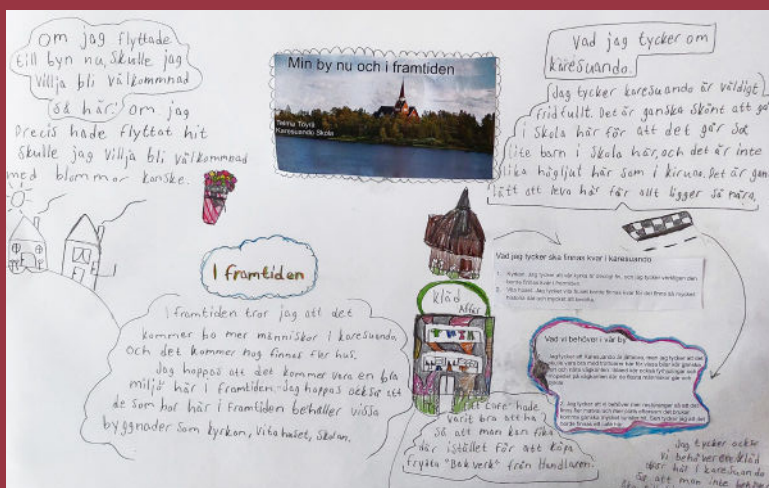
Så lever vi 2042

Hilma Niva, Karesuando skola

Telma Töyrä, Karesuando skola

Telma Töyrä, Karesuando skola

”2042 tror jag att det finns en uppfinning som är en sorts tank som har en blixledare som fångar upp blixtnar och elektricitet som hamnar i tanken. Jag kallar uppfinningen för blyttanken. Tekniken med blyttanken är helt miljövänlig. Varför bara låta det blyttra när man kan använda blyttarna och ge elektricitet till hela Sverige i månader eller kanske år? Blyttankarna kommer stå i vattnet på stora pålar så att det är större chans att blytten träffar.”

Oscar, Runmarö skola

”Om 20 år har det kommit gångbanor, så att man kan gå på vägarna säkert. Man har satsat stort på turistnäring och färskost, så det finns gott om jobb. Dessutom finns det många affärer i byn. Det finns bättre sjukvård så man slipper åka minst 10 mil, så fort man har skadat sig. Ålderdomshemmet Videgården finns kvar, så de gamla får omsorg. Många barnfamiljer har flyttat hit. Det finns möjlighet att ha hobbies som ridning och fotboll.”

Celina Asplund,
Karesuando skola

Telma Töyrä

Med 18 mil till närmaste klädbutik

Telma Töyrä drömmer om ett kafé i sin hemort Karesuando och tror att många människor skulle trivas här om det bara satsades lite på orten.

Text: Ida Berg

Telma Töyrä har precis skidat halva Smuglarraiden, nio kilometer, mellan Karesuando och Kuttainen.

Telma Töyrä bor i Sveriges nordligaste tätort, Karesuando, tillsammans med omkring 300 andra invånare. Hösten 2022 började hon sjuan i byns högskola, beläget bredvid simhallen och biblioteket. I byn finns också en lanthandel, en bensinmack, en jaktbutik, ett ålderdomshem och en stundtals bemannad vårdcentral. Vill du ha något ytterligare får du bege dig till närmaste stad, Kiruna, som ligger 180 kilometer bort. Men med avstånden följer ett lugn som gör att Telma Töyrä trivs i byn, där naturen alltid är nära.

–Jag tycker om att bo här för att det är lite folk och lugnare än i till exempel Kiruna. Här är det fridfullt med skog i närheten, det är skönt att kunna gå dit. Jag plockar svamp på sommaren och går promenader på vintern, det är mysigt.

I sitt bidrag till Nordperspektiv uttrycker Telma Töyrä att hon vill att det ska finnas ett kafé i Karesuando, och fler affärer så att du inte behöver åka till Gällivare eller Kiruna om du ska köpa till exempel kläder. För så är verkligheten just nu, två timmar i bil enkel väg är det som gäller. Telma

Töyrä är en van bilåkare.

–Jag brukar sova eller titta ut, det är fin utsikt när man åker till Kiruna.

Karesuando beskriver hon också som fint, med Muonioälven som utgör gränsen mellan Sverige och Finland. Här brukar hon bada på somrarna (även om det är iskallt, men man vänjer sig, säger hon). I Karesuando finns också Sveriges nordligaste camping som besöks av många turister, och en natur som Telma Töyrä värnar om genom att inte slänga skräp i den.

–Om fler skulle se hur det är här och vilken miljö vi har, så tror jag att de skulle vilja flytta hit. Men då måste det också finnas fler affärer så man inte behöver åka så långt. Och trottoarer att gå och cykla på, bilarna här kör för fort ibland.

Tycker du att du kan påverka hur du vill att framtiden i Karesuando ska se ut?

–Det känns som det. Jag kanske till exempel kan prata med de jag känner som är bra på att baka, så kanske vi kan sälja bakverken och öppna kafét på riktigt. ■

Berit Öström

Samarbete över landsgränserna kan vara avgörande

När Berit Öström flyttade till Pajala var det viktigt att vårdcentralen fanns i centralorten. Det gör den fortfarande, men vården i Norrbotten saknar inte utmaningar.

Text: Ida Berg

”Jag har inte hört om någon information till oss medborgare om vad som gäller.”

Berit Öström, Kolari

Tandvården i Norrbottens län befinner sig i ett läge där det är svårt att hitta personal och utbildade tandläkare. Tandvårdsavtalen som lovar undersökningar vartannat år förlängs inte längre, eftersom de inte kan hållas. Akuttider finns att få, men ett vanligt tandläkarbesök kan vara svårt att få en snabb tid till. I stället råds norrbottningarna att åka till Finland.

– Jag vet att haparandabor har fått rådet att åka till Finland och undersöka sina tänder, säger Berit Öström som bor tre mil från finska Kolari. Det är också en tänkbar resa för en tandlagning, men hon efterfrågar tydligare information kring vad som gäller över gränserna.

– Jag har inte hört om någon information till oss medborgare om vad som gäller kring subventionering av tandvården. Om det går snabbare att åka till Finland och undersöka tänderna behöver man också veta hur mycket man ska betala. För att gränssamarbetet ska fungera krävs tydligare information.

Ambulans och räddningstjänst i Sverige och Finland samarbetar över gränserna, och Berit Öström upplever att de har arbetat föredömligt när det kommer till akuta uttryckningar. Om ambulansen i Pajala redan åkt på

uttryckning, har ambulansen från Kolari eller Pello på finska sidan kommit till undsättning.

Berit Öström är uppvuxen i Karlskoga i Värmland, men sedan många år tillbaka bosatt i Pajala. När flytten till Pajala ägde rum var avståndet till närmaste sjukhus, 15 mil till Gällivare och 23 mil till Sunderby sjukhus, inget som bekymrade Berit Öström. Men för att locka fler boende till området tror hon att det krävs satsningar på välfärden.

– Sjukvården har betydelse, detsamma gäller skola och barnomsorg. Men man ska ha varit hit och sett hur fint det är och hur enkelt livet är här.

Tandläkare från Finland har kommit över till Pajala och arbetat som stafettläkare, men det är inget som har fått kontinuitet.

– Det är svårt att säga vad det beror på att de inte stannat. Det kanske handlar om att du måste trivas, eller att din respektive kanske inte har något jobb här. Den stora utmaningen med omställningen för oss i Pajala är att få folk att vilja stanna. Vi kommer att ha svårare att rekrytera folk och behöver anstränga oss extra när andra orter som Boden, Luleå och Skellefteå blir mer attraktiva till följd av den gröna omställningen. ■

Foto: Jonathan Filskov

”Nordkalotten behöver effektiva transporter som förkortar restid, tillåter pendling till arbetsplatser på annan ort, och därmed säkerställer regional kompetens- och bostadsförsörjning.”

Arbetsgruppen mobilitet, transport och gränshinder
Nordkalottkonferensen 2022

”Jag drömmer om ett Norden där vi tillsammans tar ansvar för vår natur så våra kommande generationer också har möjlighet att få uppleva allt det vackra. En lisa för själen.”

Margit, Boden

Foto: Tom Öhlin

Sifo-undersökning

Samarbete i Norden

Det behövs insatser för att informera om hur samhällsutvecklingen kan påverkas mellan valen. Det visar Föreningen Nordens undersökning Nordenbarometern 2022.

I september 2022 genomfördes en Sifo-undersökning med 1 000 intervjuer online på uppdrag av Föreningen Norden Sverige. Undersökningen visar att endast 15 procent av svenskarna tycker att de kan påverka samhällsutvecklingen mellan de allmänna valen.

– Det här tyder på att informationen om påverkansmöjligheter som samråd och medborgardialoger inte är vida kända hos en allmänhet, men också att det finns en potential i att utveckla nya former för deltagande demokrati, så som Föreningen Nordens initiativ Nordperspektiv, säger Åsa Torstensson, förbundsordförande Föreningen Norden Sverige.

För Föreningen Norden är engagerade och delaktiga invånare samhällets största och viktigaste resurs.

– Därför blir det viktigt att genom Nordperspektiv vidareutveckla en tillgänglig, inkluderande och välkomnande plattform där människor kan samskapa Nordens framtid, för oss och kommande generationer.

ANGELÄGET SAMARBETE

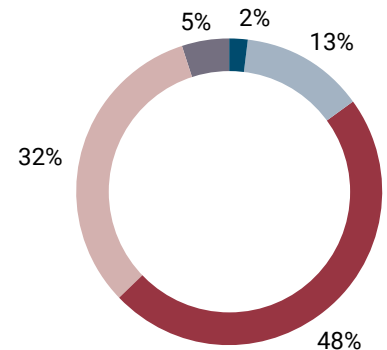
Undersökningen visar också att en tydlig majoritet, hela 82 procent, är pos-

itivt inställda till samarbetet mellan de nordiska länderna, vilket är en ökning med 7 procentenheter sedan 2020. Det finns alltså fortsatt en hög vilja till mellanfolkligt samarbete i Norden.

De områden som anses mest angelägna att samarbeta kring är krisberedskap, miljö och klimat och migrations- och flyktingfrågor. Vad som anses mest angeläget att tänka på i samhällsomställningen är energiförsörjning, djur och natur och hushållens ekonomi.

– Den tydliga prioriteringen av samhällsfrågor som har en komplex karaktär visar att det finns ett starkt stöd att ta sig an dessa samhällsutmaningar i samarbete med våra nordiska grannländer, säger Åsa Torstensson.

Enligt undersökningen känner 83 procent av svenskarna samhörighet med människor i de nordiska grannländerna i högre utsträckning än med andra länder i Europa. Det starka stödet är en viktig förutsättning för att stärka och vidareutveckla mellanfolkliga arbetsätt för att tillsammans lösa samhällsutmaningar som är avgörande för kommande generationers framtid. ■

Möjlighet att påverka

I vilken utsträckning upplever du att du kan påverka samhällsutvecklingen i Sverige mellan de allmänna valen?

- I mycket stor utsträckning
- I ganska stor utsträckning
- I ganska liten utsträckning
- I mycket liten utsträckning
- Tveksam, vet ej

Foto: Omar Lopez

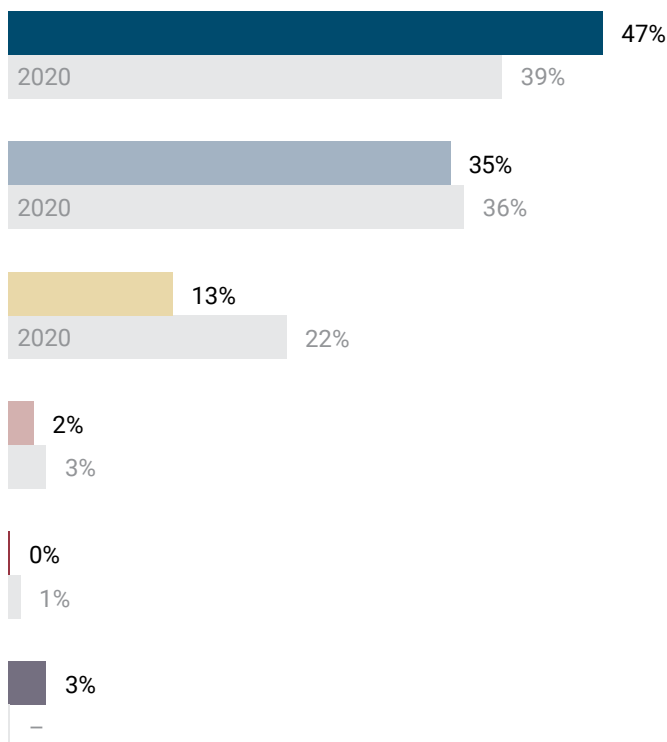
8 av 10

... tycker att de kan påverka samhällsutvecklingen mellan de allmänna valen i liten utsträckning.

Samarbete

I dagsläget, vilken är din generella inställning till samarbete mellan de nordiska länderna?

2022/2020

- Mycket positiv
- Ganska positiv
- Varken negativ eller positiv
- Ganska negativ
- Mycket negativ
- Tveksam, vet ej

Foto: Viktor Ritsvall

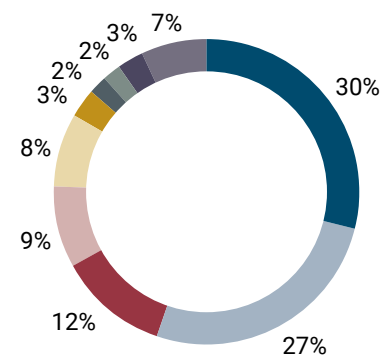
”Andelen positivt inställda till samarbete mellan de nordiska länderna har ökat från 75 procent till 82 procent sedan 2020.”

Samarbetsområden

Inom vilket område är det viktigast att öka samarbetet mellan de nordiska länderna tycker du?

- Krisberedskap
- Miljö och klimat
- Migrations- och flyktingfrågor
- Forskning och innovation
- Utbildning och arbetsmarknad
- Turism och näringsliv
- Kultur
- Transport
- Annat område
- Tveksam, vet ej

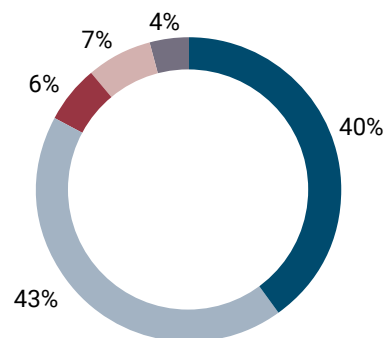

Flest vill se ett utökat samarbete inom krisberedskap och miljö och klimat.

Samhörighet

Jag känner samhörighet med människor i de nordiska grannländerna (Danmark, Finland, Norge, Island) i högre utsträckning än med andra länder i Europa.

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Instämmer varken helt eller delvis
- Instämmer inte alls
- Tveksam, vet ej

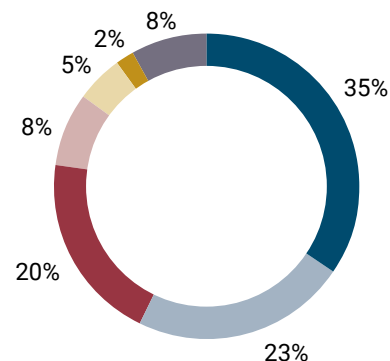
Om undersökningen

Frågorna ställdes i Kantar Sifos webbpanel, 16–27 september 2022. Kantar Sifo har en av Sveriges största paneler med ett aktivt medlemstal på cirka 100 000 personer. I Kantar Sifos panel ingår endast slumpmässigt rekryterade personer. Ingen självrekrytering används, det går inte att själv anmäla sig till panelen.

Samhällsomställningen

Det pågår en samhällsomställning i samband med etableringen av fossilfria industrier i norra Sverige, exempelvis grön stål- och batteriproduktion. Vad tycker du är viktigast att ta hänsyn till i den pågående samhällsomställningen?

- Energiförsörjning
- Djur och natur
- Hushållens ekonomi
- Tillgång till samhällsservice
- Urfolksrättigheter
- Annat
- Tveksam, vet ej

Rekommendationer från Föreningen Norden

Hur ska Norden bli världens mest hållbara och integrerade region 2030? Med hjälp av initiativet Nordperspektiv har Föreningen Norden landat i tre rekommendationer för mellanfolkliga aktörer.

Text: Emelie Dahlström-Ravn

Foto: plainpicture

Nya forum och mötesplatser bör skapas och tillgängliggöras för fler.

Med Nordperspektiv har Föreningen Norden arbetat med att identifiera människors perspektiv på frågeställningar och teman som är avgörande för att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region 2030.

En behovsstyrd process har utvecklats och testats för att identifiera gemensamma frågeställningar att arbeta vidare med. Avsikten har varit att initiera mellanfolkliga aktörskonstellationer som gemensamt kan bedriva mellanfolkligt utbyte kring en identifierad utmaning. ■

”Fler perspektiv behöver tas tillvara, våra förmågor att lyssna behöver stärkas och olikheter behöver betraktas som styrkor.”

1

Minska avståndet mellan olika grupper och intressen i samhället

Avståndet mellan invånare och beslutsfattare, mellan stad och landsbygd, samt mellan minoritet och majoritet, är i dag för långt. Den polariserade samhällsdebatten spår på olikheterna och riskerar att öka avstånden ytterligare.

Om glappet ska kunna minskas måste samhällsdebatten hitta nya former. Fler perspektiv behöver tas tillvara, våra förmågor att lyssna behöver stärkas och olikheter behöver betraktas som styrkor. Det är i dialog med varandra som vi utformar långsiktiga lösningar tillsammans.

2

Utveckla nya samarbetsstrukturer

Nya forum och mötesplatser behöver skapas och tillgängliggöras. Det behövs fler forum för en hållbar och långsiktig samhällsdialog där olikheter och perspektiv respekteras och möts.

Representanter från alla samhällssektorer behöver delta i samtal där mellanrummen mellan sektorer, discipliner, branscher, uppdrag och logiker tillåts ta plats och synliggörs.

3

Ta fram nya arbetssätt för människors involvering

Allt färre väljer att engagera sig i politiska partier samtidigt som många civilsamhällsorganisationer tappar medlemmar. Därför behöver nya former för människors involvering i demokratiska rum utvecklas.

Föreningen Norden föreslår tillsättandet av en nordisk representativ panel av invånare som involveras i framtagande av samhällsvisioner och policyförslag.

Framtiden tillhör de unga

Med utgångspunkt från årets arbete med Nordperspektiv tar Föreningen Norden initiativ för att stärka ungas delaktighet och mobilitet i Norden.

Text: Emelie Dahlström-Ravn

Föreningarna Norden har sedan starten 1919 arbetat visionärt för att stärka integration, trygghet, säkerhet samt en hållbar och demokratisk samhällsutveckling över gränserna i Norden. Arbetet vilar på en stark grund med värderingar om tillit, frihet under ansvar, öppenhet, jämlikhet och inkludering, samt respekten för traditionerna att föra dialog med medborgarna i de demokratiska institutionerna.

Den nordiska samhörigheten och viljan att utveckla starka mellanfolkliga band över gränserna växte fram ur människors erfarenheter av splittring och motsättningar under första världskriget. Med ledstjärnan att vi i Norden är starkare och kan åstadkomma mer tillsammans än när vi arbetar var för sig har nordiskt samarbete under decennier bidragit till ett brett och mångfacetterat kulturutbyte och en stark nordisk samverkan inom aktuella samhälls- och välfärdsfrågor. Nordisk integration har under historien engager-

at många människor på alla nivåer i de nordiska länderna.

NYTT SYRE FÖR NORDISK SAMVERKAN

Efter hundra års enträget arbete för att bygga starka relationer över gränserna kan Föreningen Norden konstatera att arbetet har varit framgångsrikt. Var tredje svensk (34 procent) har i dag en nära relation till ett annat nordiskt land genom nära familjeband. (Svenskarna och Norden, Föreningen Norden 2021). Det framgångsrika nordiska samhällsprojektet som växte fram under 1950-, 1960- och 1970-talen innebar att Norden som region var högst närvarande för dåtidens ungdomar. De första internationella erfarenheterna för många ungdomar skedde just i en nordisk miljö. Ett intresse och engagemang för regionen har för många varit livslångt, något som syns tydligt bland Föreningen Nordens medlemmar.

Föreningens medlemsbas består i huvudsak av personer som är över 65 år. ▶

Foto: Jacob Lund

En ungdomspanel ska jobba med frågor som rör ungas delaktighet och mobilitet.

34%

Var tredje svensk har i dag en nära relation till ett annat nordiskt land genom nära familjeband.

Tre åtaganden från Föreningen Norden

1 Ungdomspanel
Tillsätta en ungdomspanel inom Föreningen Nordens verksamhetsområde som arbetar med ungas delaktighet och mobilitet. Gruppen kommer att vara utformad utifrån principen om att representera en bredd av perspektiv.

2 Idélabb
Genomföra två idélabb för att ytterligare fördjupa förståelsen av behov och utvecklingsområden för utbyte kring ungas delaktighet och mobilitet i Norden. Idélabben kommer att genomföras i Haparanda och Helsingfors.

3 Mellanfolklig utvecklingsinsats
Initiera en utvecklingsinsats baserat på insikterna från de två idélabben.

”Föreningen Nordens prioritering och åtagande i nästa fas är därför att stärka ungas delaktighet och mobilitet i Norden.”

Egna nordiska erfarenheter har stor betydelse för intresset av nordiskt samarbete, varför ungas nordiska erfarenheter är en avgörande byggsten för fortsatt utveckling, samhörighet och integration i regionen. Den nordiska identiteten och värderingarna behöver utvecklas, försvaras och återvinnas av varje generation. Föreningen Norden är övertygade om att nordisk samverkan behöver få nytt syre genom nya arbetssätt och samarbetsstrukturer, men också genom att involvera och engagera fler unga i arbetet.

LÅT UNGA VARA MED OCH PÅVERKA

Det nordiska samarbetet är i dag till stor del formaliserat med få möjligheter till delaktighet för invånare

och ideella föreningar. Föreningen Norden arbetar med visionen om ett öppet, demokratiskt, samverkande och hållbart Norden som utvecklas för framtiden – av oss tillsammans. Det är vår gemensamma framtida välfärd, fred och våra livsmiljöer som står på spel när samarbetet inte fungerar. Det är våra unga nordbor som kommer att leva i konsekvenserna av den politik som förs nu.

Föreningen Nordens prioritering och åtagande i nästa fas är därför att stärka ungas delaktighet och mobilitet i Norden. Fokus är att öka ungas möjlighet till delaktighet både i utvecklingen av den egna organisationen och i utvecklingen av samhällsutvecklingen i Norden. ■

Arbetet med nordisk samverkan behöver engagera fler unga.

”Workshops med lokalavdelningar kring aspekter som är angelägna för ett hållbart Nordkalotten.”

Idéer för hållbart liv på Nordkalotten

I maj 2022 arrangerades Nordkalottkonferensen med temat Att leva och bo i ett hållbart Norden. Konferensen mynnade ut i tre initiativ från Föreningen Norden Norrbotten.

Den 7–8 maj 2022 genomförde Föreningen Nordens Norrbottendistrikt den 31:a Nordkalottkonferensen i Boden med temat Att leva och bo i ett hållbart Norden. Ett arktiskt klimat, låg befolkningstäthet, urfolk, stora naturresurser och stora avstånd förenar Nordkalotten. En tradition av öppna gränser och sammanflätade liv gör Nordkalotten till en av Nordens mest integrerade regioner.

Nordkalotten är också föremål

för ett växande nationellt och internationellt intresse såväl för turism som för etableringen av industrier i den gröna omställningen. Mellanfolkligt samarbete över gränserna i Nordkalotten stärker regionen och dess invånare, inte minst gentemot nationellt beslutsfattande som sker långt borta.

Nordkalottkonferensen mynnade ut i tre initiativ från Föreningen Norden Norrbotten med syfte att driva och inspirera till förändringsarbete. ■

Tre åtaganden från Föreningen Norden Norrbotten

1 **Workshops**
Genomföra workshops med lokalavdelningar kring aspekter som är angelägna för ett hållbart Nordkalotten.

Fokusområden:

- Mobilitet, transport och gränshinder
- Människor, natur och samhällsomställning
- Fred och säkerhet
- Kultur och språkgemenskaper

2 **Finansieringsworkshop**
Arrangera en gränsöverskridande finansieringsworkshop, 25 november 2022, i Haparanda. Workshopen syftar till att initiera ett mellanfolkligt utbyte kring horisontella samsamarbetsstrukturer, det vill säga strukturer som sträcker sig över landsgränserna mellan Norge, Sverige och Finland, och som adresserar en gemensam samhällsutmaning.

3 **Goda exempel**
Samla goda exempel på gränsöverskridande samhällsservice som går att skala upp och sprida till andra geografiska områden.

Du kan bidra!

Är du intresserad av att samarbeta eller på annat sätt bidra till utvecklingen i Nordkalotten? Kontakta Maja Mella, verksamhetsledare för Föreningen Norden Norrbotten på maja.mella@norden.se.

Produktion

Föreningen Norden

Projektledare: Emelie Dahlström-Ravn

Projektmedarbetare: Felix Schartner Giertta

Birdh

Projektledare: Johan Abrahamsson

Redaktör: Julia Lindström

25AH

Creative director: Fredrik Remnefalk

Designer: Joakim Eriksson

Skribenter

Emelie Dahlström-Ravn Julia Lindström

Ida Berg Lovisa Olai

Josefin Carling Sara Frisk

Tryckt av Åtta45.

Omslagsbild: Hans Berggren

Publikationen är finansierad av Föreningen Norden med bidrag av Utrikesdepartementet och Letterstedtska föreningen.

Tack

Nordperspektivs jury

Eugenia Segersted, Luleå tekniska universitet

Pamela Huskin Okinedo, Föreningen Norden Sverige

Marie Dahllöf, Svenska PostkodStiftelsen

Johan Sandström, Luleå tekniska universitet

Åse Classon, Samforma

Jan Abrahamsson, Coompanion

Ari Alavahtola, Pohjola-Norden

Vibeke Koehler, Bærkraftiga Liv Norge

Virpi Kannianen, Aines konstmuseum

Mariann Sundström, Föreningen Norden Norge

Anna Florén, Voksenåsen

Pertti Ruokanen, Pohjola-Norden

Birgitta Larsson, Gällivare kommun

Mattias Carlberg, Nordljud

Lars Lundström, H2 Green Steel

Katrin Holmqvist Sten, ArkitektHögskolan Umeå universitet

Ylva Strander, Vinnova

Arvid Björkstam och Stefan Aaröe, Idea Nation

Om Föreningen Norden

Föreningen Norden är en demokratisk, partipolitiskt och religiöst obunden ideell organisation som sedan 1919 arbetar för att främja och stärka samarbete och samhörighet i Norden och med dess omvärld. Vi skapar möten och möjliggör dialog och samarbeten mellan människor och över gränser. Året om och i hela Norden, vår verksamhet är öppen för alla.

Läs gärna mer på norden.se eller kontakta oss på info@norden.se.

Ett öppet, demokratiskt,
samverkande och
hållbart Norden som
utvecklas för framtiden
– av oss tillsammans.

FÖRENINGEN
NORDEN

Nordperspektiv

En publikation från Föreningen Norden, 2022

Läs mer på norden.se